

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Society) ถือว่าความรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ความเข้มแข็งของทรัพยากรทางปัญญาในชาติ ทำให้เกิดความได้เปรียบและเป็นผู้นำชาติอื่น แนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาเป็นรากฐานสำหรับการเตรียมคนและสังคม ดังนั้น จึงควรจัดการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มากที่สุดและเป็นการศึกษาที่พัฒนาคนอย่างองค์รวม ในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่ “ความรู้ คือ อำนาจ” ผู้ที่จะสามารถใช้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้เกิดอำนาจได้นั้น จำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้หรือปรับข้อมูลข่าวสารให้อยู่ในรูปขององค์ความรู้และนำมาใช้ประกอบการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งผู้ที่จะสามารถเป็นเช่นนั้นได้ จะต้องมີคุณสมบัติประการหนึ่งในชีวิตนั่นคือ “คิดเป็น” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้น ในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทันให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาคงกล่าว มุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จะเห็นได้ว่า การศึกษา คือ เครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาประเทศซึ่งต้องมีการวางรากฐานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงการจัดการส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาศักยภาพและใช้ความสามารถของตนให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเจตนารมณ์ “2549 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน” เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถและมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะการใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,

2548 อ้างถึงใน สนิท สัตโยภาส, 2549) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษา คือ การสร้าง “คนยุคใหม่” ให้แก่ชาติบ้านเมืองซึ่งมีลักษณะการดำเนินชีวิตโดยใช้ปัญญา สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาได้อย่างรอบคอบ ตัดสินใจอย่างฉลาด มีคุณธรรม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นคนแห่งการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” สอดคล้องกับ มาตรา 24 ข้อ 2 ซึ่งกล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ คือ “ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544) ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่กล่าวถึง ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ซึ่งในข้อ 2 กล่าวไว้ว่า มีความมุ่งมั่นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด ซึ่งเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคิดนั้น (Benjamin S. Bloom, 1956 อ้างถึงใน ชาติ แจ่มนุช, 2545) ได้ให้ความหมายว่า การคิด หมายถึง กระบวนการทำงานของสมองโดยใช้ประสบการณ์ มาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าและข้อมูล หรือสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดในสมองโดยการที่จะรู้ว่า มนุษย์คิดอะไร คิดอย่างไร จึงต้องสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาหรือคำพูดที่พูดออกมา สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ซึ่งให้ความหมายว่า การคิด (Thinking) คือ การที่ คนๆ หนึ่งพยายามใช้พลังทางสมองของตนในการนำเอาข้อมูลความรู้ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่มา จัดวางอย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ เช่น การตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดีที่สุด นอกจากนี้ ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2549) กล่าวถึงความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ว่า การคิดวิเคราะห์ก่อให้เกิด ประโยชน์อย่างมากทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กรและระดับประเทศซึ่งในทุกวิชา จำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น

โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา “ครู” ถือเป็นบุคคลที่ได้รับความสำคัญว่าเป็นปัจจัย ผลักดันสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาอันจะส่งผลสืบเนื่องไปถึง การปฏิรูปด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองด้วยนั้น ซึ่งเพื่อให้การพัฒนาปัจจัยผลักดันสำคัญนี้

เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาในระดับสูง ต้องดำเนินการ โดยนำการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีความจำเป็นต้องอาศัยหลักการรูปแบบการเรียนการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เข้าไปช่วย (ทิสนา เขมมณี, 2546) เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น ทั้งนี้ เชื่อว่ามนุษย์เกิดขึ้นมาพร้อมด้วยสมบัติอันล้ำค่า คือ “สมอง” ที่สามารถคิดวิเคราะห์และเรียนรู้โลกแห่งชีวิต เพื่อพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์ พร้อมกับการเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข (รุ่ง แก้วแดง, 2544) อ้างถึงใน ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2544) นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า ถ้าเข้าใจวิธีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพก็สามารถจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลายกระตุ้นและฝึกฝนให้สมองได้คิดด้วยการใช้ยุทธวิธีต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2544)

จากผลการศึกษา วงการศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้ค้นพบว่า การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนยังทำได้ในขอบเขตที่จำกัดและยังไม่ถึงเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการ โดยมีผลการวิจัยจำนวนมากบ่งชี้ว่าในการสอนวิชาต่างๆ ผู้เรียนสามารถทำได้ดีในส่วนที่เกี่ยวกับทักษะการคิดพื้นฐานแต่ทักษะการคิดระดับสูงผู้เรียนยังไม่สามารถทำได้ดี (ปรกรณ์ ชันช้อน อ้างถึงใน ปิยะรัตน์ คันทัพ, 2545) สอดคล้องกับข้อมูลที่กล่าวว่า ประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนก็คือ ผู้เรียนขาดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม กล่าวคือ ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ตื่นตัว ขาดการใช้ความคิด ขาดการปฏิบัติ ขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และการเรียนรู้ไม่ใช่อองค์รวมนอกจากนี้ ยังขาดการฝึกฝนทักษะกระบวนการอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ (ทิสนา เขมมณี, 2544) และจากข้อมูลผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาแห่งชาติ (สมศ.) พบว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนส่วนใหญ่ของประเทศที่ต้องเร่งพัฒนาที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา, 2547) สอดคล้องกับ ข้อมูลรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนเขาไร่ศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รอบ 1 เมื่อวันที่ 1-3 มิถุนายน พ.ศ. 2548 และ รอบ 2 เมื่อวันที่ 11-13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 โดยสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 4 ทั้ง 2 ครั้ง ระบุว่า ผู้เรียนร้อยละ 50 -74 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา มีผลการประเมินระดับคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้โดยแจ้งให้โรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาด้านทักษะกระบวนการคิดและการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาให้สูงขึ้นเช่นเดียวกับสาระการเรียนรู้อื่นๆ สอดคล้องกับ

ข้อมูลสถิติของฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเววาริศึกษา ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในสาระดังกล่าว ปีการศึกษา 2551 ที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าควรมีการปรับปรุงและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นเช่นกัน

สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้เป็นกลุ่มสาระพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยศาสตร์สาขาต่างๆ หลายแขนง มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและ การอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ถือเป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละแห่ง ซึ่งประกอบด้วย 5 สาระการเรียนรู้ย่อย ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ถือเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งของสังคมศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยทั้งนี้ ยังเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ในกระบวนการเรื่องของความต้องการ และการเลือกตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อผลิตสิ่งของและบริการ และแบ่งปันสิ่งของและบริการเหล่านั้นเพื่ออุปโภคและบริโภคระหว่างบุคคลต่างๆ ในสังคม ทั้งในเวลาปัจจุบันและในอนาคต เพื่อการดำรงชีพให้ได้รับความสุขสมบูรณ์ จึงเป็นศาสตร์สำคัญซึ่งหลีกเลี่ยงมิได้เพราะผู้เรียนจะต้องอาศัยมวลความรู้เหล่านี้ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้หลักในการคิดเป็นฐานของการเรียนรู้ในการที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระฉ่าง มีความรู้ และความเข้าใจในสาระการเรียนรู้

จากการสังเกตสภาพการเรียนการสอนในสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของโรงเรียนเววาริศึกษา พบว่า ครูผู้สอนยังเน้นใช้รูปแบบการสอนแบบบรรยายเนื่องจากครูผู้สอนขาดการเตรียมการสอนที่ดี ขาดเทคนิคการสอนที่ดี ขาดการใช้สื่อการสอนและยัง

ดำเนินการสอนตามหนังสือแบบเรียนหรือสอนตามคู่มือครู ประกอบกับครุมีภาระงานพิเศษอื่นๆ มาก สอดคล้องกับ (โกวิทย์ ประวาลพฤกษ์, 2545) ที่กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู เน้นการบอกความรู้มากกว่าการเน้นส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะในการแสวงหาความรู้ และการพัฒนาทักษะการคิดจากสภาพปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ (กรมวิชาการ, 2545) ได้กล่าวว่า จุดเด่นของการสอนแบบ 4 MAT คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในหลายๆ ด้าน เช่น การกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าพูด มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้นในการเรียน ได้ฝึกทักษะที่เรียนผ่านประสบการณ์ตรงและลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ได้ฝึกปฏิบัติในสิ่งที่ตรงตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจตามศักยภาพนักเรียนที่เรียนเก่ง และเรียนอ่อนสามารถทำงานร่วมกัน ช่วยกันแก้ปัญหาและเรียนรู้อย่างมีความสุข

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ 4 MAT ในสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ มาใช้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนในด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และใช้ศักยภาพของสมองซีกซ้าย – ขวา อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน โดยการใช้คำถาม Why What How If กระตุ้นผู้เรียนตามขั้นตอนของรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 4 MAT ตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น นอกจากนี้ สามารถช่วยให้ครุมีแนวทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการคิดวิเคราะห์จากประสบการณ์ที่ตนได้รับเพื่อพัฒนามาเป็นความคิดรวบยอด สามารถแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดรวบยอดสู่การลงมือปฏิบัติตามความรู้ที่ได้รับ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานแห่งการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลายช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีการพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพในทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการดำเนินการทำวิจัยในครั้งนี้เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิด 4 MAT

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ที่เรียน โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการสอนตามแนวคิด 4 MAT มีการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนในระดับที่สูงขึ้น โดยมีคะแนนจากการทำทดสอบผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนไร่ศึกษา อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 44 คน

1.4.2 การศึกษาความสามารถการคิดวิเคราะห์ใน 3 ด้าน คือ การวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

1.4.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ สารการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย ดังนี้

1.4.3.1 ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

- ความหมาย ความสำคัญของระบบเศรษฐกิจแบบผสม
- ผลดี และ ผลเสียของระบบเศรษฐกิจแบบผสม
- ปัญหาพื้นฐาน และปัจจัยการผลิต
- การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

1.4.3.2 กลไกราคา

- ความหมาย และองค์ประกอบของกลไกราคา
- กฎอุปสงค์และอุปทาน
- ปัจจัยกำหนดอุปสงค์และอุปทาน
- คุณภาพของตลาด
- บทบาทรัฐบาลที่มีต่อคุณภาพของตลาด
- การแจกจ่ายและการจัดสรรทางเศรษฐกิจ

1.4.3.3 ระบบเศรษฐกิจพอเพียง

- หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ผลดี ผลเสียของระบบเศรษฐกิจพอเพียง
- การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 การพัฒนาความสามารถ หมายถึง กระบวนการในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงความสามารถ หรือศักยภาพในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งของนักเรียน ให้มีความก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและกำหนดทิศทาง การเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ตรงกับสิ่งที่ครูผู้วิจัยต้องการให้เกิดขึ้น

1.5.2 การพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ หมายถึง กระบวนการในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงความสามารถ หรือศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนให้มีความก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น ซึ่งความสามารถการคิดวิเคราะห์นั้นส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิด 4 MAT เป็นการกำหนดให้นักเรียนศึกษาสถานการณ์ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยครูผู้วิจัยใช้คำถาม Why What How If ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดเพื่อหาคำตอบจากคำถามต่างๆ ที่ครูผู้วิจัยกำหนดไว้ ตามลำดับ จนนักเรียนเกิดความชำนาญในการคิดวิเคราะห์ สามารถจำแนกแยกแยะองค์ประกอบ บอกความสำคัญ ความสัมพันธ์ หลักการหรือกฎเกณฑ์ที่ใช้ร่วมกันของสถานการณ์ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่กำหนด และนักเรียนสามารถตอบคำถามหรืออธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่ครูผู้วิจัยกำหนดให้ศึกษา โดยใช้ใบกิจกรรม ใบความรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์และใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ในการประเมินความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

1.5.3 การคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนย่อยๆ หรือเป็นหมวดหมู่ ซึ่งอาจจะเป็นสถานการณ์ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่ครูผู้วิจัยกำหนดให้ และนักเรียนสามารถตอบคำถาม หรืออธิบายความสำคัญ ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลว่าสิ่งเหล่านั้นประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และมีความสัมพันธ์กัน โดยอาศัยหลักการใดเพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงของสิ่งที่กำหนดให้ใน 3 ลักษณะ คือ

- การวิเคราะห์ความสำคัญ (Analysis of Elements) หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อมูลอื่นๆ หรือการจำแนกแยกแยะข้อสรุปออกจากข้อเท็จจริงที่นำมาสนับสนุนเรื่องราว เหตุการณ์ สถานการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กำหนดให้ได้

- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องราว เหตุการณ์ สถานการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กำหนดให้ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

- การวิเคราะห์หลักการ (Analysis of Principles) หมายถึง ความสามารถในการคิดหากฎเกณฑ์ หลักการที่สัมพันธ์กัน หลักการที่แตกต่างกันของสถานการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กำหนดให้

1.5.4 รูปแบบการสอนตามแนวคิด 4 MAT หมายถึง เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม และเน้นการใช้คำถามหลัก 4 คำถาม คือ ทำไม (Why) อะไร (What) อย่างไร (How) และถ้า (If) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด สามารถพัฒนาผู้เรียนให้ใช้สมองทุกส่วนของตนในการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ อย่างต่อเนื่องเป็นระบบและพัฒนาอย่างสมดุล มีขั้นตอนดำเนินการ 8 ขั้นตอน ดังนี้ (ทิสนา เขมมณี, 2547)

ขั้นที่ 1 การสร้างประสบการณ์ ผู้สอนเริ่มต้นจากการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของเรื่องที่เรียนด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถตอบคำถามได้ว่าทำไมจึงเรียนเรื่องนี้

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ประสบการณ์ หรือสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ และยอมรับความสำคัญของเรื่องที่เรียน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอดหรือแนวคิดเมื่อผู้เรียนเห็นคุณค่าที่เรียนแล้ว ผู้สอนจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดขึ้นด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 การพัฒนาความรู้ความคิด เมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์และเกิดความคิดรวบยอดหรือแนวคิดพอสมควรแล้ว ผู้สอนจึงกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดของตนเองให้กว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น โดยการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย การเรียนรู้ในขั้นที่ 3 และ 4 นี้ คือการตอบคำถามว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้คืออะไร

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนเปิดโอกาสผู้เรียนนำความรู้ ความคิดที่ได้รับจากการเรียนรู้ในขั้นที่ 3 และ 4 มาทดลองปฏิบัติจริง และศึกษาผลที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 6 การสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง จากการปฏิบัติตามแนวคิดที่ได้เรียนรู้ ในขั้นที่ 5 ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ถึงจุดเด่นจุดด้อยของแนวคิด ความเข้าใจแนวคิดนั้นจะกระจ่างขึ้น ในขั้นนี้ ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตนเองโดยการนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้ หรือปรับประยุกต์ใช้ในการสร้างชิ้นงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง ดังนั้นคำถามหลักในขั้นที่ 5-6 ก็คือจะทำอย่างไร

ขั้นที่ 7 การวิเคราะห์ผลงานและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ เมื่อผู้เรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานของตนตามความถนัดแล้ว ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานของตนเอง ชื่นชมกับความสำเร็จ และเรียนรู้ที่จะวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งรับฟังข้อวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อการปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้นและการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ขั้นที่ 8 การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด ขั้นนี้เป็นขั้นของการขยายขอบข่ายของความรู้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดแก่กันและกัน และร่วมกันอภิปรายเพื่อการนำการเรียนรู้ไปเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและอนาคต คำถามหลักในการอภิปรายก็คือ ถ้า.....? ซึ่งอาจนำไปสู่การเปิดประเด็นใหม่สำหรับผู้เรียน ในการเริ่มต้นวัฏจักรของการเรียนรู้ในเรื่องใหม่ต่อไป

1.5.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ หมายถึง ผลของคะแนนการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยทดสอบหลังจากที่นักเรียนเรียนครบทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

1.5.6 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ หมายถึง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ครูผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบบทดสอบมีเนื้อหาครอบคลุมหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ระบบเศรษฐกิจไทยกลไกราคา และระบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแบบทดสอบที่สร้างขึ้น เป็นแบบปรนัยชนิด 4ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ

1.5.7 แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ หมายถึง แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ครูผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ ยึดทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของงบลุม Bloom, Benjamin S. (1971) เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน คือการวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ

1.5.8 นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนเขาไร่ศึกษา อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 44 คน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.6.1 เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

1.6.2 เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ให้มีระดับที่สูงขึ้น

1.6.3 เป็นแนวทางในการจัดทำและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสนใจเรียนและได้ใช้ศักยภาพของตนเองในการเรียนมากยิ่งขึ้น

